

kar moramo negovati«. Sicer pa lahko iz zapisov, člankov in razprav potegnemo vodilno misel in rdečo nit. Namreč, da je bil Ivan Hribar dosleden in neupogljiv; nikogar se ni ustrašil; imel je svoj kodeks etike političnega delovanja, »svoj prav«, kot je o njem nekoč zapisal akademik prof. dr. Anton Trstenjak. Hribarjeva podoba je bila skoraj enoznačna. Od mladosti je bil član Narodno napredne (liberalne) stranke in je veljal za načelnega in pokončnega politika, kar so mu priznavali tudi njegovi politični nasprotniki. Rdeča nit razmišljanja in ugotovitev raziskovalcev je tudi ocena, da je bilo za Hribarja v politiki praktično delovanje pomembnejše od strankarskih programov. Njegovo zasebno življenje je bilo vedno zavito v tančice skrivnosti. K temu je pripomogel največ sam, saj svojega zasebnega življenja ni obešal na veliki zvon in si tudi ni ustvaril konvencionalne družine. Njegova zasebnost še vedno ni docela znana in tudi ni do podrobnosti raziskana. Bodoče raziskovalce torej čaka še nekaj dela, da bomo prišli do zares celovite slike tega pomembnega moža, o katerem veliko povedo tudi številni predmeti v lepo preurejeni in obnovljeni vili Zlatica v Ljubljani. V mestu, ki mu je vtisnil trajni osebni pečat in globoke sledi.

Da je del njegovega zasebnega življenja še vedno zavito v tančice skrivnosti, potrjuje tudi javnosti malo znano Hribarjevo lovsko udejstvovanje. Poleg izjemnega obsega odgovornih funkcij in nalog v javnem in političnem življenju je bil Ivan Hribar tudi prvi predsednik Slovenskega lovskega kluba (SLK), ustanovljenega leta 1907 v Ljubljani. Žal je o tem v javnosti malo poznane- ga in tudi monografija razen nekaterih

navedb lovskih predmetov v vili Zlatica njegovega lovskega udejstvovanja ne obravnava. Lovstvu je ostal zvest do konca življenja in je v lovišču v Cerkljah na Gorenjskem našel vsaj nekaj miru in sprostitev. Z lovskimi trofejami pa se ni nikoli postavljaj. Imel je tudi izšolanega lovskega psa. O njegovem lovskem udejstvovanju pričajo nekateri razstavljeni predmeti v obnovljeni vili Zlatica. Med njimi so tudi jedilniki, iz katerih je razvidno, da je bila na družinski mizi večkrat tudi divjačina, ki so jo kupovali pri Josipu Ogrincu v Gradišču. V njegovi sobi v vili so visele tudi lovske trofeje, ki pa se v celoti niso ohranile. So pa na podestu vile na steni razstavljene fotografije Ivana Hribarja v lovski družbi in ena od njegovih ohranjenih trofej, jelenovo rogovje. Hribar je meščansko hišo kupil leta 1918 in se je ob nakupu imenovala Klepec. Hišo je prenovil, prezidal, povečal in uredil vrt, na katerem je gojil sadje in zelenjavo. Preurejeno hišo je poimenoval po hčerki v vilo Zlatica.

Monografija je dragocen prispevek k boljšemu poznavanju dela in življenja Ivana Hribarja z nekaterih novih zornih kotov.

Marjan Toš

DAN PRIMOŽA TRUBARJA 2024
Glazerjeva dvorana Univerzitetne
knjižnice Maribor, 8. junija 2024

Univerzitetna knjižnica Maribor, Zveza kulturnih društev Maribor in mariborske izpostave Javnega sklada za kultur-

ne dejavnosti v okviru Spominjanj že desetletje pripravljajo počastitev dneva Primoža Trubarja, in to z izjemo dveh covidnih let vedno v Glazerjevi dvorani mariborske univerzitetne knjižnice. Spominjanja so se morala ukloniti epidemiji in zato se je počastitev s spominskim zapisom preselila s člankom v Večer in z dvema razpravama v Časopis za zgodovino in narodopisje (2020, 2–3). Ker ni bilo mogoče predvideti, kako dolgo bodo trajale omejitve zaradi epidemije, niza Spominjanj ob dnevu Primoža Trubarja pa nismo hoteli pretrgati, smo z mislijo na bližnjo stoletnico rojstva trubarologa ddr. Jožeta Rajhmana (1924–1998) vpeljali vabljena *Rajhmanova predavanja*. Prvo predavanje je še potekalo po spletu, naslednja tri pa že spet po ustaljeni navadi v Glazerjevi dvorani.

S predavanjem dr. Aleša Mavra smo sklenili niz *Rajhmanovih predavanj* in s tem počastili oba, Trubarja in Rajhmana. Pričujoča Spominjanja smo naslovlili *Primož Trubar in trubarolog ddr. Jože Rajhman*.

Aleš Maver je svoje predavanje naslovil *Na sledi nevarnim razmerjem: vera, (knjižni) jezik in sosedge pri izbranih slovanskih narodih*. Ob tem velja omeniti, da je o *Slovencih in bogoslužnem jeziku* ob dnevu Primoža Trubarja predaval že leta 2017, le da se je tedaj posvetil predvsem razmerju med latinščino in slovenščino. Ta se je v drugi polovici šestdesetih let dvajsetega stoletja uveljavila tudi v osrednjih katoliških obredih. Že takrat si je zastavil vprašanje, kako je to vplivalo na jezikovni, narodni in tudi verski razvoj. Pri tem so se primerjave

z nekatoliškimi slovanskimi narodi ponujale kar same.

Aleš Maver je v uvodu poudaril, da je Jožeta Rajhmana razmerje med narodno in versko pripadnostjo pri Slovencih morda tako kot druge duhovnike z vzhoda lavantinske škofije zaradi močnega jezikovnega in kulturnega pritiska nemško govorečih sosedov od devetnajstega stoletja naprej zaposlovalo bolj kot duhovnike v osrednjem delu slovenskega etničnega ozemlja. Iz Rajhmanovega dalj časa trajajočega premišljevanja o tej temi je Maver na začetku navedel razpravo *Slovenski nacionalizem in krščanstvo* (Znamenje, 1975), v kateri je Rajhman v uvodu zapisal misli filozofa Janeza Janžekoviča: »Nam (katoličanom) je narod prvo. Najprej moramo živeti, potem moremo živeti krščansko. [...] Razvoj znotraj krščanstva samega, posebej seveda v pokoncilski dobi, [je] pokazal nevzdržnosti nekdanjih 'katoliških' stališč v slovenskem katolicizmu, posebno ko je koncil spregovoril o avtonomiji zemeljskih danosti, med katere po splošnem mnenju spadata tudi pojma narod in narodnost. Zavedati pa bi se morali, da je slovenska Cerkev v svoji zgodovini ta pojma preveč 'izkoriščala' v svoje stranske namene, da sta se ta pojma že zdavnaj izkristalizirala zunaj Cerkve kot samostojna enota, da se ne bomo več mogli z njima 'poigravati', temveč bomo ob vedno znova resnični 'historia docet' znali iskati zase svoj prostor v slovenskem narodu.«⁷

Maver je svojemu predavanju o razmerju med versko pripadnostjo, bogoslužnim in knjižnim jezikom ter tudi vplivom sosedov pri izbranih slovan-

⁷ Navedek je povzet po zapisu Aleša Mavra v zloženki Dan Primoža Trubarja 2024. Primož Trubar in trubarolog ddr. Jože Rajhman, UKM 2024, str. 1.

skih narodih postavil prav Rajhmanove misli, čeprav so o rabi jezika pri bogoslužju na Slovenskem pred bogoslužno reformo razmišljali mnogi. Zapletli so se v polemiko o vplivu latinščine na jezikovni, kulturni in verski razvoj. Maver pa je kot latinist poudaril, da latinščina kot jezik brez teritorialne vezanosti oziroma pripadnosti ne more ogroziti jezikov tako kot živi jeziki.

V osrednjem delu si je izbral nekaj primerov iz slovanskega sveta, vendar se je izognil jezikom z večjim številom govorcev in raje osvetlil, kaj se dogaja pri tistih slovanskih narodih, ki so pripadali in še pripadajo različnim krščanskim skupnostim. Tako je mogoče pri Lužiških Srbih in Belorusih ter tudi pri Ukrajincih in Slovakihi najbolje opazovati, kako se prepletata verska opredelitev in raba jezika. Najdlje se je ustavil pri vprašanju, »kako je verska razlika narekovala jezikovno podobo Lužic in kako nastajanje lužiskosrbskega knjižnega jezika«.

Kljub razlikam v številu govorcev in pripadnosti različnim verskim opredelitvam je mogoče opaziti tudi podobnost: versko pogojenih razlik ni odpravila niti sorazmerno dolga pripadnost istim državnim tvorbam, vključenost v določeno cerkev pa je vplivala na izbiro v javnosti rabljenega jezika. Vprašanje jezikovnega standarda je za Beloruse še vedno brez enoznačnega odgovora.

Predavanje je sklenil še s primerom baltskega litovskega jezika in tako še

bolj potrdil izhodiščno podmeno o »nevarnih razmerjih«.

Sklepna beseda je pripadla dr. **Faniki Krajnc-Vrečko**, ki je niz Rajhmanovih predavanj leta 2021 začela. Poudarila je, da je teolog in filolog Jože Rajhman v Mariboru živel in deloval več kot štiri-deset let ter s svojim delom in zgledom zaznamoval njegov duhovni in intelektualni prostor. Njegovo široko filološko in teološko znanje mu je omogočalo razumevanje in raziskovanje slovenske reformacije ter del Primoža Trubarja in drugih reformatorjev, s čimer se je zapisal v slovensko literarno zgodovino. Posameznih vprašanj iz obsežnega proučevanja slovenske teološke misli 16. stoletja se je loteval interdisciplinarno in upošteval dognanja različnih humanističnih znanosti. Prav tako je raziskoval začetke slovenske teološke govornice ter sakralno govorico in njen pomen v sodobni evangelizaciji. V pokoncilski teologiji je iskal nove izraze in novo govorico, s katero je izražal svoj odnos do Boga in človeka.

Svoj zapis v zloženki je sklenila z besedami: »Oba, Rajhman in Trubar, sta svoje delo namenjala človeku in njegovi duhovni ter kulturni rasti. Pri tem sta vsak po svoje občutila pregnanstvo, Trubar v svojih zrelih letih in Rajhman v svoji mladosti, kar ju je utrdilo v zavesti, da je treba ceniti svoj jezik in svojo kulturo, česar se danes vse premalo zavedamo.«

Majda Potrata